

2021 / Vol:7, Issue:40 / pp.923-936

Arrival Date : 28.04.2021

Published Date : 07.06.2021

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.625>

Cite As : Öztürk, M. & Akkar, İ. (2021). "Değerler Eğitiminde Yol Arkadaşım", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(40):923-936

DEĞERLER EĞİTİMİNDE YOL ARKADAŞIM¹

YOL ARKADAŞIM IN VALUES EDUCATION

Doç. Dr. Gül Mükerrer ÖZTÜRK

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Gürcü Dili ve Edebiyatı Bölümü, Rize/Türkiye
ORCID: 0000-0003-1875-4954

Uzman İkbal AKKAR

Milli Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretmeni, Malatya/Türkiye
ORCID: 0000-0003-0824-132X

ÖZET

İnsanı ahlak, toplum, kültür ve benlik vb. konularda yönlendiren; insana hayat görüşü kazandıran bazı değerler bulunmaktadır. Bu değerlerle birlikte insan, insan olabilmektedir. Eğitim ve öğretim belirli bir plan bağlamında gerçekleştirilen iki önemli serüvendir. Eğitim ve öğretimin merkezinde bulunan birey, kendi kültürü, gelenek ve görenekleri ile harmanlanmış bir çevrede yaşamına devam etmektedir.

Türkçe eğitiminde ve öğretiminde toplumsal kültür ve ahlaki değerlerin bireye kazandırılması noktasında değerler eğitiminden faydalanılmaktadır. Bu çalışmaya konu edinilen "Yol Arkadaşım" ve "Yol Arkadaşım Bayram Şekeri" kitapları değerler eğitimi ele alması bakımından incelenmiş, her iki kitap konu, içerik, cümleler ve kahramanlar bakımından Prof. Dr. Cahit KAVCAR'ın "Değerler Sınıflandırması" çerçevesinde gruplandırılmıştır. Çalışmanın ana hattını oluşturan "Değerler Sınıflandırması" içinde bulunan değerler, kitaptaki örnek cümleler ile desteklenmiştir.

Çalışmanın amacı, öykü kitabı olarak yazılmış "Yol Arkadaşım" ve "Yol Arkadaşım Bayram Şekeri" kitaplarını değerler eğitimi bağlamında incelemek ve her iki kitapta yer alan eğitim değerlerini belirlemektir. Çalışmanın amacına uygun olması bakımından çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada ilgili kitaplardaki cümleler değerler eğitimi bağlamında incelenerek betimsel bir yol izlenmiştir. Her iki kitapta yer alan değerler karşılaştırılarak hangi kitaptan değerler eğitimi bağlamında hangi değerlerden daha fazla yararlanılabileceği belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Doküman incelemesi, Kültürel ve Ahlaki Değerler.

ABSTRACT

Human beings morality, society, culture and self and so on. directing matters; There are some values that give people a vision of life. With these values, human can be human. Education and training are two important adventures that take place in the context of a specific plan. Being at the center of education and training, the individual continues his life in an environment blended with his own culture, traditions and customs.

In Turkish education and teaching, values education is used in order to bring social culture and moral values to the individual. The books "Yol Arkadaşım" and "Yol Arkadaşım Bayram Şekeri", which are the subjects of this study, were examined in terms of addressing the education of values. Dr. It is grouped within the framework of Cahit KAVCAR's "Classification of Values". The values in the "Values Classification", which forms the main line of the study, are supported with sample sentences in the book.

The aim of the study is to examine "Yol Arkadaşım" and "Yol Arkadaşım Bayram Şekeri" books written as story books in the context of values education and to determine the educational values in both books. Document review method was used in the study in terms of being suitable for the purpose of the study. In the study, a descriptive way was followed by examining the sentences in the relevant books in the context of value education. By comparing the values in both books, it was stated which book could be used more in the context of values education.

Key Words: Values Education, Turkish Education, Document Review, Cultural and Values.

1. GİRİŞ

Türkçe öğretiminde değerlerin öğretimi konusu çocukların gelenek ve göreneklerini, kültürel değerlerini öğrenmeleri açısından önemlidir. Değerler, oluşturulduğu toplumun geçmiş ve güncel yaşantılarından bağımsız olarak düşünülmemelidir.

¹ Bu makale 10-11 Nisan 2021 tarihlerinde Uluslararası Balkan Üniversitesi'nde gerçekleştirilen USVES'(Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu) adlı sempozyumda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Değerler, birey ve toplum için önemli bir yere sahiptir. Akıncı'ya (2019) göre, değerler yaşanan topluma ve zamana göre değişiklik göstermekle beraber her dönem için önemli bir kavram olmuştur. Değer kavramının pek çok tanımı yapılmıştır. Bunlardan bazılarını değinmek yerinde olacaktır:

Değer; “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü.” olarak tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). “Değer, davranışlara yol gösteren, rehberlik eden inançlar ve kurallar ya da daha öz bir ifadeyle insanın eylem ve söylemlerine dayanak teşkil eden ölçütlerdir.” (Şimşek, 2016: 330) Ulusoy ve Dilmaç'a (2012) göre, değer kavramı Latince'de kıymetli olmak anlamına gelen ‘valare’ kökünden türetilmiştir. Aydın'a (2010) göre değer, hayatımıza yön veren bir kavramdır.

Yapılan tanımlara bakıldığında değer kavramının ortak kültür unsuru, toplum ve bireyleri birbirine bağlayan bir olgu olduğu ve hayata yön veren yanlarının olduğu görülmektedir. Eğitimin temel amacı, toplumların kendine özgü özelliklerini tanımlarını sağlamaktır. Türk'e (2009) göre, eğitimin temel amacı toplumların ve bireylerin kendilerini tanımlarını sağlamak ve refaha ulaşmaları için uğraşmaktır. Kendi tanıyan, geliştiren ve değerlerine sahip çıkan bireyler yetiştirmek eğitimin olduğu kadar biz öğretmenlerin de görevi olmalıdır. Milli değerlerimize ve kültürümüze sahip çıkmanın çok fazla önemsenmediği günümüzde çocuklarımızı bu değerler doğrultusunda yetiştirmek bizler için vazgeçilmez bir görev haline almalıdır (Yaldız, 2006: 1).

Değerler eğitiminin başlangıcına değinmek, çalışmanın seyri açısından faydalı olacaktır. Değerler eğitimi ülkemizde ilk olarak 08 Eylül 2010 tarihinde Milli Eğitim Bakanı Nimet BAŞ tarafından yayımlanan “İlk Ders Genelgesi” ile başlamıştır (Gözler, 2020: 225). Bu genelge ile öğrencilerin manevi ve evrensel değerlerimizi kazanmış, iyi karakterlere sahip, hoşgörülü, erdemli ve mutlu bireyler olarak yetiştirilmeleri vurgulanmıştır (MEB, 2010).

Bu çalışmada Hasan BAŞDEMİR tarafından yazılmış “Yol Arkadaşım” ve “Yol Arkadaşım Bayram Şekeri” kitaplarının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi ve kitapta belirlenen değerlerin kitaptan örnek cümleler ile desteklenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın araştırma modeli, evren ve örneklem, çalışmada kullanılan veri toplama araç ve tekniklerine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Hasan BAŞDEMİR tarafından yazılmış “Yol Arkadaşım” ve “Yol Arkadaşım Bayram Şekeri” kitapları değerler eğitimi bağlamında incelenmiştir. Bu doğrultuda nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda ya da araştırmanın geçerliliğini arttırmak amacıyla çalışılan araştırma problemi ile ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemelerde araştırmaya dahil edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217). Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:218).

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmada Hasan BAŞDEMİR tarafından yazılmış “Yol Arkadaşım” ve “Yol Arkadaşım Bayram Şekeri” kitapları incelenmiştir. “Yol Arkadaşım” kitabı, yazarın değerler eğitiminin önemi bağlamında karakterlerini ve kurgusunu oluşturduğu ilk kitaptır. Çalışmada ilk olarak 2020 yılının Şubat ayında Sinada Yayınevi tarafından 77 sayfa halinde yayımlanan kitabın ikinci baskısı incelenmiştir. İkinci olarak ise yazarın “Yol Arkadaşım Bayram Şekeri” isimli 2020 yılının Eylül ayında Sinada Yayınevi tarafından 79 sayfa halinde yayımlanan kitabın ilk baskısı incelenmiştir. Her iki kitapta da başkarakterler Sina ve Ada isimli kardeşlerdir. Bu iki kardeşin aile, çevre ve arkadaşlık eksenindeki yaşadıkları değerler bağlamında öyküleştirilmiştir. Her iki kitapta da tespit edilen değerler, kitaptan örnek cümleler ile desteklenmiştir.

Kitaplarda yer alan cümlelerin değerler eğitimi bağlamında değerlendirilmesi Cahit Kavcar'ın Değerler Sınıflandırması'na göre yapılmıştır. Kavcar'ın (2017) Değerler Sınıflandırması şu şekildedir:

1. Fertlerde Gerçekleşmesi İstenen Davranışlar

a. Yaşama Sevgisi

b. İyi Bir İnsan Olmanın Şartları

1. Doğruluk ve Dürüstlük
2. Çalışkanlık
3. Dayanıklılık (Azim, Sabır, Cesaret)
4. Yardımseverlik
5. Fedakarlık
6. Namus ve Şeref
7. Aşırı İsteklerden Uzak Durma
8. Aşırı Kıskançlıktan Kaçınma

II. Sosyal Hayatla İlgili Telkinler

- a. Hürriyet ve Adalet Sevgisi
- b. İnsan Sevgisi
- c. Aile Sevgisi
- d. Medeniyet Sevgisi
- e. Bilgisizlikle Savaş
- f. Taassup ve Batıl İnançlarla Mücadele
- g. Yanlış Batılılaşma ile Savaş
- h. Ahlak ve İdeal
- i. Evlilik Hayatı

1. Görücü Usulü ile Evlenme
2. Evlilikte Yaş Farkı
3. Birden Fazla Kadınla Evlenme
4. Yabancı Kadınla Evlenme

III. Yurt, Millet ve Din Duyguları

- a. Yurt ve Millet Sevgisi
- b. Din ve Tanrı Duygusu

2.3. Bulgular ve Yorum

Araştırmaya konu edinilen “Yol Arkadaşım” ve “Yol Arkadaşım Bayram Şekeri” kitaplarında yer alan değerler ve bu değerlerin belirlendiği örnek cümleler bu bölümde verilmiştir:

“Yol Arkadaşım” Kitabında Belirlenen Değerler ve Örnek Cümleler:

Yaşama Sevgisi

“Kahvaltı en önemli öğün, gün boyu direncinin iyi olmasını istiyorsan gel kahvaltıyı güzelce, özenerek yapalım” (Başdemir, 2020: 8).

“Tabii ki ben daha tedbirli olarak bisikletimi kullanırken daima kask takardım ve hemen elime kaskımı da aldım. Abim ‘Gerek yok ona.’ diyordu ama yanılıyordu aslında” (Başdemir, 2020: 9).

“Gül biraz amca, gül ki bizim gibilere gülüşler miras kalsın” (Başdemir, 2020: 15).

Doğruluk ve Dürüstlük

“O, benim abim olsa da benim ondan daha olgun fikirlere sahip olduğumu söylerler” (Başdemir, 2020: 7).

“Abim haylaz gibi dursa da hem beni sever hem de yönlendirirdi” (Başdemir, 2020: 8).

“Yalan kötü bir şeydi ve biz o andaki küçük yalanın bize zarar vermeyeceğini düşündük. Tabii ki yalanın küçüğünün bile kötü olduğunu gün sonunda anladık” (Başdemir, 2020: 9).

“Baktım ağaçtan meyve koparıyorsunuz ki bunun için izin istemeniz gerekirdi o ayrı tabi ama ben de size daha önceden bahçeden topladığım meyvelerden bir poşet yapıp getiriyordum. Ancak poşet dayanamadı” (Başdemir, 2020: 27).

“Bahçeme izinsiz girip yine izinsiz bir şekilde meyveleri koparmanız hoş değil, eğer ki bir daha böyle izinsiz davranışlar yapmayacağınıza söz verirsiniz sizi affederim” (Başdemir, 2020: 28).

“Evet Ada benden küçük olmasına rağmen daha olgundu” (Başdemir, 2020: 29).

“Ah bu erkekler, biraz gurur uğruna niye yalan söylerler ki. Bal gibi de korkuyordu azar işiteceğim diye. Ama işte ‘Ben erkeğim ve hiçbir şeyden korkmam.’ tavrı yüzünden bunu kendine bile söyleyemiyordu belki de” (Başdemir, 2020: 68).

Çalışkanlık

“Yaz tatilindeyseniz ve yoğun bir okul döneminden çıkmışsanız farklılıklar arıyorsunuz” (Başdemir, 2020: 8).

“Kardeşim Ada’nın İngilizce derslerinin benden iyi olması burada işe yaramıştır” (Başdemir, 2020: 39).

“Bundan sonra hem İngilizce derslerini dinleyecek hem de kardeşim gibi dilimize sahip çıkacaktım” (Başdemir, 2020: 40).

Dayanıklılık (Azim, Sabır, Cesaret)

“Kahvaltıdan sonra ikimizin de atılacağımız maceralardan haberimiz yoktu” (Başdemir, 2020: 8).

“İnsan kendine ne kadar güvenirse güvensin daima tedbirli olmalıydı” (Başdemir, 2020: 9).

“İkimiz benim zorlamamla da olsa, uzaklaşmayı ilk kez başarınca gördük bu bakkalı” (Başdemir, 2020: 14).

“Eve dönüş yolu sıkıntılı olacak sanırım, yolu kaybetmesek bari” (Başdemir, 2020: 23).

“Aslında yaptığının hata ve kötü bir şey olduğunu biliyor ve içten içe çekiniyordum ama içimdeki macera isteği ağır basıyordu” (Başdemir, 2020: 25).

“Allah’tan ellerini direksiyondan bırakmadı ki bu çok daha tehlikeli olurdu ve eminim ki bunu o da istemezdi” (Başdemir, 2020: 32).

“Sina, ellerini Zeynep’in omzuna koydu ve teselli etmeye çalışarak ‘Üzülme, bak iki arkadaşın daha oldu. Öğretmenim der ki ‘Büyük acılarla yaşamaya alışanlar, ileride büyük insan olurlar.’ Hem daha baban yaşıyor. Senin sürekli gülümseyip, ona sarılıp babana bolca moral vermen lazım. Haydi, istersen gel bizimle biraz gez, sana da bize de iyi gelecektir” (Başdemir, 2020: 35).

“Ama benim inatçı ve hırslı kardeşim Ada, sanki inadından güç alır gibi vites küçültüp yokuşu tırmanmaya devam etti. Ben de zorlansam da peşinden gitmeye devam ettim” (Başdemir, 2020: 56).

“Biz iki kardeş, dünya döndükçe ve böyle devam ettikçe sanırım daha çok şey öğrenecektik” (Başdemir, 2020: 75).

Yardımseverlik

“Elinden tutup ayağa kaldırdım, ‘Ne oldu abi?’ diye sordum” (Başdemir, 2020: 17).

“Geçmiş olsun, yardıma ihtiyacınız var mı?” (Başdemir, 2020: 19).

“Ben aslında sizin de eliniz ve kıyafetleriniz kirlenmesin diye sizden yardım istemedim ama ‘Benim için sorun olmaz.’ diyen biri varsa bu zinciri beraber yapabiliriz” (Başdemir, 2020: 20).

“Baştan yardımı kabul etseydi bu onun beceriksiz ya da kötüm görünmesini sağlamazdı ki aslında aslında hiç öyle biri değildir” (Başdemir, 2020: 20).

“Ben de Afgan Türk’üyüm, Türk’üm yani. Biz oralardayken hep ortak atalarımızın hikayeleriyle büyüdük. O hikayelerden öğrendik darda kalana yardım etmeyi, öyle öğrendik Türkçeyi... Uzak yerlerde olsak da soyumuz Türk, bunu bilir ve böyle yaşadık” (Başdemir, 2020: 21).

“Eskiden Ramin’in yerinde Sina olsaydı belki yardım etmez, oyununa bakardı ama artık Sina da yardım ederdi çünkü onun bakışından anlayabiliyordum bunu. Ramin’e bize kattığı yardımseverlik değerinin mutluluğuyla teşekkür edip yola koyulduk” (Başdemir, 2020: 22).

“Ramin bize el sallarken onun gözlerinde de bir insana yardım etmenin verdiği mutluluk vardı ve bu çok belliydi. Biz de Sina ile şu sözü verdik yola düştüğümüzde: İlk fırsatta hatta her fırsatta biz de Ramin’in yaşadığı o yardım etme mutluluğunu yaşamalıyız” (Başdemir, 2020: 22).

“Paylaşmak ne güzel şey!’ dedi abim. ‘Ne güzel söyledin sen de.’ dedim ona bakarken” (Başdemir, 2020: 44).

“Biz elimizde olanı paylaşınca bundan mutluluk duymuyorsak aslında elimizdeki şeyler de azalıyor sanki” (Başdemir, 2020: 45).

“Hemen herkes biraz da olsa para kattı ve yeni bir top alıp geldiler” (Başdemir, 2020: 45).

“İkimiz Ömer’den bisikleti alıp yola düşerken yeni yol arkadaşımızla bir şeyleri paylaşmanın verdiği mutluluk gözlerimizden okunuyordu” (Başdemir, 2020: 45).

“İşte o gün öğrenmişim ki sen paylaşırsan aslında sendekini çoğaltmış ya da güzelleştirmiş oluyordun. Ancak paylaşmaktan kaçarsan oturup bir köşede mutlu haldeki insanları izliyordun” (Başdemir, 2020: 45)

“İnşallah ben büyüyünce insanlara yardım etmeyi bırakmam. İnşallah ben büyüyünce iyi niyetimi asla yitirmem, yaşlılara saygımı yitirmem...”(Başdemir, 2020: 67).

Fedakarlık

“Eski evimizin yerine babam apartman yapmak istese de annem ben bahçeli evimi hiçbir daireye değişmem, deyince evde pek çok tamirat yaptırıp bu evde oturmaya devam etmiştik” (Başdemir, 2020: 9).

“İnsanlar marketten pazarlık dahi etmeden alıyorlar ne isterlerse ama buraya gelince yaz bakalım Rasim Efendi deftere...”(Başdemir, 2020: 14).

“Ah insanlar, ah o içimdeki gurur denen saçma olgu! O saçma duyguların esiri olunca insanlar ne kadar da sevimsiz oluyordu. Bu abim bile olsa...” (Başdemir, 2020: 19).

“Tedirginliğimi ve düşünceli halimi kardeşime belli etmemem gerek, kardeşimi korumam gerek. (Böyle düşünsem de aslında ikimizin de güçlü olduğunu sonradan keşfettim” (Başdemir, 2020: 24).

“Yoldan insanlar geçemeyecek senin yüzünden biraz kenara koysana bisikletini” (Başdemir, 2020: 33).

“Küçük şeylerle mutlu olduğumuz gibi küçük zamanlarda da mutlu edebiliyoruz insanları” (Başdemir, 2020: 37).

“O zaman sadece hayalinde binme, al bir tur hadi” (Başdemir, 2020: 43).

“O topunu vermeyen diğer çocuk da köşede kıskanmış bir şekilde onları izliyordu” (Başdemir, 2020: 45).

“Biz bu yaşta çikolata, şeker gibi küçük şeylerle mutlu olabiliyoruz ama bazı büyükler sürekli ellerindekilerden daha fazlasını istiyor ve onu elde etseler de mutlu olmuyorlar. Sanırım o büyükler kandillerde hiç şeker toplamamış” (Başdemir, 2020: 50)

“Küçük şeylerle mutlu olmanın verdiği huzur daha bir güzel. İnşallah çocukluğumuzun bu yönü hiç kaybolmaz” (Başdemir, 2020: 51).

“Küçük şeylerle mutlu olmanın verdiği huzur daha bir güzel. İnşallah çocukluğumuzun bu yönü hiç kaybolmaz.’ diye dua ederek sürüyordum bisikleti” (Başdemir, 2020: 51).

“Biz anne-babalar ne istiyorsak çocuklarımızın iyilikleri için istiyoruz” (Başdemir, 2020: 63).

“Hemen herkes biraz da olsa para kattı ve yeni bir top alıp geldiler” (Başdemir, 2020: 45).

Namus ve Şeref

Bu değere ve örneğine kitapta rastlanmamıştır.

Aşırı İsteklerden Uzak Durma

“Küçük şeylerle mutlu olduğumuz gibi küçük zamanlarda da mutlu edebiliyoruz insanları.” (Başdemir, 2020: 37)

“‘Haklısın Ada.’ dedim ve ekledim: ‘Sanırım insanlar büyüdükçe mutlu olacağı şeylerin özellikleri de büyüyor.’ Bu çok üzücü.” (Başdemir, 2020: 50)

“Küçük şeylerle mutlu olmanın verdiği huzur daha bir güzel. İnşallah çocukluğumuzun bu yönü hiç kaybolmaz.” (Başdemir, 2020: 51)

“Küçük şeylerle mutlu olmanın verdiği huzur daha bir güzel. İnşallah çocukluğumuzun bu yönü hiç kaybolmaz.’ diye dua ederek sürüyordum bisikleti.” (Başdemir, 2020: 51)

Aşırı Kıskançlıktan Kaçınma

“Ben abinim sus!” (Başdemir, 2020: 9).

“İyi insanlarız derdik ve tüm insanları iyi bilirdik. Ta ki ön yargılarımızı bırakacak kadar gönül perdelerimizi açana kadar” (Başdemir, 2020: 10).

“Abim biraz mahcup bir şekilde elini uzatıp teşekkür etti.” (Başdemir, 2020: 20).

“Sanki kendisi çok büyük ve olgun bize çocuk diyordu ama biliyordum ki o bunu dalga geçmek için ya da kötü bir amaç için demiyordu” (Başdemir, 2020: 33).

“Beni sevdiği ve bunu da daha çok belli etmek istediği için içindeki abilik damarı kabarıyordu” (Başdemir, 2020: 34).

“Kardeşimin o kafenin adını bilmesi beni gururlandırmıştı ama bir yandan da utanmıştım” (Başdemir, 2020: 39).

“Sina ilk başta bana biraz şaşırılmış baktı, ‘Nasıl güvendin de bunu dedin?’ der gibiydi hem de. Ama sonra o da yumuşadı ve ‘Haydi, hangi bisikleti beğendiysen al ve biraz bin.’ dedi Ömer’e” (Başdemir, 2020: 44).

“Kardeşim yine güzel konuşmuştu ve beni gururlandırmıştı” (Başdemir, 2020: 59).

“Ses tonu gayet yumuşaktı ve bir abi gibi, baba gibi hali vardı” (Başdemir, 2020: 66).

“Ne güzel anlattın Ada. Seninle gurur duyuyorum. İyi ki benim kardeşimsin” (Başdemir, 2020: 72).

“Teşekkür ederim abi, iyi ki varsın” (Başdemir, 2020: 73).

Hürriyet ve Adalet Sevgisi

Bu değere ve örneğine kitapta rastlanmamıştır.

İnsan Sevgisi

“Ön yargılar sadece olumsuz olmaz, herkesi kendin gibi gördüğünde aslında olumlu ön yargılara başlarsın ve bu da seni sıradan biri yapar” (Başdemir, 2020: 10).

“Çocuğuz biz; sevgimiz, bağlılıklarımız o kadar saf ki umursamıyoruz yanımızdaki ile ne kadardır tanışıyoruz” (Başdemir, 2020: 36).

Aile Sevgisi

“Bizim evimizde de telefon vardı ama annemle babam bizim yanımızda telefonla oynamaz ya kitap okur ya da sohbet ederlerdi” (Başdemir, 2020: 52).

“Bu duyguyu ancak onlar da aile olduklarında anlayacaklar eminim.” (Başdemir, 2020: 63)

“Ancak ilk kez bu saate kalıyorduk ve muhtemelen annem bizi deliler gibi merak etmiştir. Babam zaten her yerde bizi arıyordur eminim” (Başdemir, 2020: 64).

“Sonrasında annem diz çöküp: ‘Evlatlarım benim, çok merak ettik sizi.’ dedi. Kardeşimle hemen sarıldık anneme” (Başdemir, 2020: 69).

“Biz yemek yedikçe annemin yüzü daha da gülüyordu sanki. Annelik duygusu, kendini değil evlatlarını ön plana çıkarıyordu onda. Bence ‘sevgi’ denilince akla gelen sözcüklerin başında gelirdi anne” (Başdemir, 2020: 71).

“Çocuklar babasız kalmamasın abi” (Başdemir, 2020: 72).

“Babam bizi severdi ama bunu annem kadar çok belli edemezdi” (Başdemir, 2020: 73).

“Canım evlatlarım, akıllı kuzularım” (Başdemir, 2020: 74).

“Babam anneme: ‘Gel birer kahve içelim. Ceza falan yok ama tembihle, daha dikkatli olsunlar’” (Başdemir, 2020: 76).

Medeniyet Sevgisi

“Tablet, akıllı telefon olmadan insanlar bunlarla nasıl eğleniyorlardı acaba?” (Başdemir, 2020: 13).

Bilgisizlikle Savaş

“Tabi ben yine kurduğu cümlelerden hiçbir şey anlamamıştım. Ada bana bakıp anlamadığımı fark etmiş olacak ki: ‘Anlamadım diye üzülme abi çünkü üzüleceğin nokta onu anlamaman değil onun böyle konuşması.’ dedi” (Başdemir, 2020: 40).

Taassup ve Batıl İnançlarla Mücadele

Bu değere ve örneğine kitapta rastlanmamıştır.

Yanlış Batılhlama ile Savaş

“Ben bilmem, buraya gelir arkadaşlarımla sohbet ederim. Hatta burada ‘part time’ çalışıyorum da bazen. ‘Check in’lerimde hep burası vardır” (Başdemir, 2020: 40).

Ahlak ve İdeal

“Artık hiçbir şey eskisi kadar sağlam değil, poşetler bile...Hatta insanlar...”(Başdemir, 2020: 27).

Evlilik Hayatı

“Bizim evimizde de telefon vardı ama annemle babam bizim yanımızda telefonla oynamaz ya kitap okur ya da sohbet ederlerdi” (Başdemir, 2020: 52).

“Babam bizi severdi ama bunu annem kadar çok belli edemezdi” (Başdemir, 2020: 73).

Yurt ve Millet Sevgisi

“Ben de Afgan Türk’üyüm, Türk’üm yani. Biz oralardayken hep ortak atalarımızın hikayeleriyle büyüdük. O hikayelerden öğrendik darda kalana yardım etmeyi, öyle öğrendik Türkçeyi... Uzak yerlerde olsak da soyumuz Türk, bunu bilir ve böyle yaşadık” (Başdemir, 2020: 21).

Din ve Tanrı Duygusu

“Allah’tan başını çarpmadın yoksa daha ciddi yaraların olabilirdi” (Başdemir, 2020: 18).

“Vaktimiz akşam ezanına kadardı. Bizim evin net kuralıdır, akşam ezanında herkes evde olur” (Başdemir, 2020: 21).

“Kaskın da yok Allah korusun!” (Başdemir, 2020: 32).

“Bütün evreni yöneten o ilahi güç, belki de sevdiğimizimizin değerini anlayalım diye bize bu durumları gösteriyordur. ‘Gidin ve daha çok sarılın, sevdiğinizi söyleyin, onları üzmeyin.’ diye belki bizi uyarıyordu.” (Başdemir, 2020: 35).

“Bugün kandil ve bizim mahallemizde her kandilde büyükler, çocuklara çikolata dağıtır” (Başdemir, 2020: 46).

“Kentimizde çok eski bir gelenektir bu olay ve bugün de Mevrit Kandili. Biz küçükler, böyle kandil günlerinde büyüklerden şeker toplarız. Akşam da evlerimize büyüklerimiz kandil simidi getirir” (Başdemir, 2020: 47).

“Ada’ya döndüm ve ‘Mevrit Kandili, peygamber efendimizin doğduğu gündür. Çok kutsal olan bu gün de insanlar ibadet eder, iyiliklerini artırır. Sanırım çikolata, şeker dağıtmak da bu iyiliklerden birisi oluyor.’ Dedim” (Başdemir, 2020: 48).

“Şeker toplama geleneği de ikinci namazından sonra yapılmış. Bu demek oluyor ki havanın kararmasına iki-üç saat var ve biz karanlık çökmeden evde olmalıyız” (Başdemir, 2020: 50).

“Allah hepsinin yardımcısı olsun abi” (Başdemir, 2020: 72).

“Amin kardeşim” (Başdemir, 2020: 72).

“Çocukken mutlu, yaşlanınca umutlu yaşarız hepimiz inşallah” (Başdemir, 2020: 72).

“Yol Arkadaşım Bayram Şekeri” Kitabında Belirlenen Değerler ve Örnek Cümleler:

Yaşama Sevgisi

“Çünkü biz çocuktuk, gülmek bizim nefes alma şeklimizdi” (Başdemir, 2020: 25).

“Biz geldiğimizde yaz mevsimiyse evin çatı katındaki odaya iki döşek serilirdi. Yere serilen, kalın, mindere benzeyen bu eşyanın içi yün, kauçuk ya da eski kumaş parçalarıyla dolu. Bence döşek, dünyanın en rahat uyku aracı” (Başdemir, 2020: 29).

“Bayram harçlığını alan çocuklar buraya koşarmış” (Başdemir, 2020: 32).

“Biz bugün gidelim, bayram açılınca ekipçe gideriz” (Başdemir, 2020: 32).

“Çünkü bayramdan bayrama aldığımız kıyafetleri en az iki yıl giyerdik” (Başdemir, 2020: 37).

“Kıyafetlerimiz azdı, yamalıydı ama heyecanımız çok fazlaydı kuzularım. Mutluluğumuz çok fazlaydı” (Başdemir, 2020: 38).

“Ellerimizi yıkayıp dişlerimizi fırçaladıktan sonra yataklarımıza geçerken elimizde bayramlık kıyafetlerimiz vardı” (Başdemir, 2020: 40).

“Hani insanların küçük şeylerle mutlu olabilmesi ne güzel! Ama bence güzeli onu da mutlu eden küçük şeye hak ettiği değeri verip onda mutlu edebilmek” (Başdemir, 2020: 41).

“Şu an onlar mutlu ki zaten. Çünkü bizi küçük bir şeyle mutlu ettiler. Sence kaç kıyafete nasip olur bir insanı mutlu etmek?” (Başdemir, 2020: 41).

“Bayramlıklarımızı giydik ve salona indik tekrar” (Başdemir, 2020: 44)

“Tüm aileden toplanan bayram harçlıkları orada harcanacaktı” (Başdemir, 2020: 45).

“Topladığımız başka bir şey vardı ki harçlıklardan daha da değerliydi: Sevgi! Bayramlarda sevgi saygı en büyük nimetti” (Başdemir, 2020: 45).

“Ellerimizi, yüzümüzü yıkadık” (Başdemir, 2020: 58).

“Kalk abi bugün bayramın son günü” (Başdemir, 2020: 73).

“Neden birbirinizle sohbet etmek yerine ruhunuzu öldüren bu televizyona bakıyorsunuz sürekli?” (Başdemir, 2020: 75).

“İnşallah tüm aynalar temiz kalır da böylece dünyamız da pırıl pırıl olur” (Başdemir, 2020: 76).

Doğruluk ve Dürüstlük

“Bizim yaşadığımız yer anneannelerin yaşadığı yere göre çok daha büyüktü ama kimse bize böyle sıcak gülümseyip elma vermezdi. Aslında verseler de biz şüpheyle yaklaşıp almazdık. Şehirlerde insan ilişkileri böyleydi” (Başdemir, 2020: 13).

Çalışkanlık

“Sınavdan önce başına geleceği bilerek çalışmayan öğrencinin düşük not aldıktan sonraki hali gibisin abi” (Başdemir, 2020: 62).

Dayanıklılık (Azim, Sabır, Cesaret)

“Mücadeleyi öğrensin derken bu kez de biraz acımasız oldum galiba” (Başdemir, 2020: 22).

“Tam ondan beklediğim bir cesaretti” (Başdemir, 2020: 49).

Yardımseverlik

“Biz yanındayız, arkadaşlar böyle zamanlarda destek olur birbirine. Haydi gel çekinme” (Başdemir, 2020: 50).

“Biz kumbaralarımızı açıp Ali ve ailesi için yapacaklarımıza katkıda bulunmak istiyoruz” (Başdemir, 2020: 56).

“Neden başka bir insanın iyiliği söz konusu olunca korkarsınız? Yardım edince değil, insanlar çaresiz ve mutsuz olunca canımız sıkılmalı” (Başdemir, 2020: 66).

“Siz bizimle bayramlaşıp sevginizi paylaştınız, arkadaşlarınızla bayramlaşıp onları mutlu ettiniz. Hatta hiç tanımadığınız bir akranınıza yardım ederek onu mutlu ettiniz ki o çocuk bir yetim aynı zamanda” (Başdemir, 2020: 70).

Fedakarlık

“Arkadaşların için iki adım değil saatlerce yol bile gidersin abi, bu mu senin dostluğa verdiği değer?” (Başdemir, 2020: 46).

Namus ve Şeref

Bu değere ve örneğine kitapta rastlanmamıştır.

Aşırı İsteklerden Uzak Durma

“Daha dikkatli olmalısın kardeşim. Biraz hırslanınca bak ayağın takıldı sana zarar verdi” (Başdemir, 2020: 24).

“Sanırım abilik damarım tutmuştu ve fırsat yakaladığımda öğüt vermekten kaçınmıyordum çoğu insan gibi. Ada ise başta hırs zarar veriyormuş, diyerek bu durumunu kabul etmiş gibi olsa da her hırslı insan gibi bu durumu inkar etti. ‘Hayır ya hırslanmadım, sinirlenmedim de.’ dedi” (Başdemir, 2020: 24)

“Abim Orhan’ın elinden tutup gel çatapat alalım, dedi ama Orhan, onların zararlı olduğunu söyleyip istemedi” (Başdemir, 2020: 49).

“Çoğu insan, kötü şeyleri kendine vereceği zararı bile bile yapar ve sonrasında böyle sızlanır” (Başdemir, 2020: 62).

“Biz; yanımızda, elimizde ne varsa sanki o varlık hiç bitmeyecek gibi düşünüp ona göre davranırız. Aslında onların her an gidebileceğini düşünsek o zaman değer biliriz” (Başdemir, 2020: 70).

“İşte hayatımızdaki her şeyi hem ömür boyu bizim yanımızda gibi sahiplenmek hem de yarın gidecekmiş gibi onun değerini bilmek gerekir” (Başdemir, 2020: 71).

Aşırı Kıskançlıktan Kaçınma

“İtiraf edeyim Zehra’nın onunla çok ilgilenmesini kıskandım sanırım. Benim kardeşim, ben daha çok ilgilenirim, diyordu içimden bir ses...” (Başdemir, 2020: 26).

“Bana da az önce kardeşimi sevdiğimi ve onu kıskandığımı bir kez daha gösterdi mesela” (Başdemir, 2020: 26).

“Bu durum da Ada’nın hoşuna gidiyordu çünkü kendini yetenekli sayıyordu” (Başdemir, 2020: 12).

“Kardeşime kıyamadım aslında, ‘Ben onun yerine ebe olurum.’ demek geldi içimden ama sonra düşündüm ki oyun da olsa mücadele etmeyi öğrensin. Keşke her çocuk mücadele etmeyi öğrense” (Başdemir, 2020: 22).

“İçimden abime ‘düzenbaz’ diyordum” (Başdemir, 2020: 36).

“Kıskandım onu” (Başdemir, 2020: 36).

“Kurnazlık yapıp dedemden daha çok sevgi kapacaktı” (Başdemir, 2020: 36).

“Bilgisine güvendiği konuda Ada’yı kimse susturamazdı. Bu noktada kardeşimle gurur duyuyordum. Çünkü bildiği şeylerde konuştuğu kadar bilmediği şeylerde de susardı. Keşke herkes böyle olsa, halbuki bilmediği konularda daha çok konuşuyor insanlar. Ve dünya, bilemediği halde o konu için çok konuşan insanlardan çok zarar görüyor” (Başdemir, 2020: 64).

“Ben desem yapmazdı belki babam çünkü ben, Ada kadar sevimli olamıyordum” (Başdemir, 2020: 57).

Hürriyet ve Adalet Sevgisi

Bu değere ve örneğine kitapta rastlanmamıştır.

İnsan Sevgisi

“Elmalarımızı insanların önünde ısırmaya başlamadık çünkü insanlar oruç olabilirdi ve bu hoş olmazdı. Babam hep, ‘Biz özgür insanlarız ancak başkalarının özgürlüğüne zarar vermediğimiz sürece.’ derdi” (Başdemir, 2020: 14).

“Dostluk güzel şeydi, araya zaman ve uzaklık girse bile güzel şeydi...” (Başdemir, 2020: 19).

“Ah insanlar her yere ev yapıyorlar. Kimse bu dünyada ilerde nasıl yaşanacak, demiyor da nasıl daha çok evim olur, diyor” (Başdemir, 2020: 20).

“Zehra, ‘Bugün met oynayalım istemiştik, güzel zamanda geldiniz.’ dedi. Bizim kendi şehrimizde ‘çelik çomak’ dediğimiz oyuna burada ‘met’ diyorlardı ve ufak tefek farklılıkları vardı” (Başdemir, 2020: 20).

“Onu görünce kardeş olmak için kan bağı olmak şart değil sanki, diye düşündüm” (Başdemir, 2020: 23).

“Ne sandınız burası şehir değil, bizim oyun geleneklerimiz başkadır. Biraz toz olursun, biraz üstün kirlenir ama çocuk olduğunun farkına burada varırsın” (Başdemir, 2020: 25).

“O adam bize iyi davrandı, bize sürekli gülümsedi ve hatta bize iyilik yaptı. Biz de ona aynı şekilde karşılık verdik. Ama yetişkinler birbirlerine bazen dışarıdan başka içlerinden başka davranabiliyorlar. Herkes karşısında bir çocuk varmış gibi davransa öyle doğal olsa keşke” (Başdemir, 2020: 34).

“Bir insanın kalbi temizse gülüşü deterjan kokar” (Başdemir, 2020: 47).

“Babam bize hep tembihlerdi: ‘Kötü bir durumda olan insana onun durumunu hatırlatıp üzerine gidecek sorular sormayın’ (Başdemir, 2020: 51).

“Bir arkadaşımız mutlu oldu, bence bu daha güzel” (Başdemir, 2020: 53).

“Aferin size çocuklar, hepimizle gurur duyuyorum” (Başdemir, 2020: 55).

“Bu yaşımda bir de şunu anlamıştım ki dünyada en güzel mutluluk, başka insanları mutlu etmekmiş” (Başdemir, 2020: 57).

“Sohbetimiz ve yiyeceklerimiz bitince Ali’ye ve kardeşlerine sarıldık” (Başdemir, 2020: 61).

“Büyükler, biz çocuklar söz konusu olunca daha heyecanlı oluyor. Sanırım bize çok değer veriyorlar. Bu da bizi mutlu ediyor aslında” (Başdemir, 2020: 67).

Aile Sevgisi

“Anneannem ve dedem o lokumların çoğunu bize yedirirdi ve bu yüzden biz bu ziyaretlere aile büyüklerimizden daha çok sevinirdik” (Başdemir, 2020: 8).

“Büyüklerimizi ziyarete gittiğimizde daima onların gönüllerini hoş tutmalı, sevgide ve saygıda kusur etmemeliyiz. Onları ziyaret etmek aslında onlar için en güzel hediye. Bu aldığımız lokumlar ise o mutluluğun küçük bir parçası sadece” (Başdemir, 2020: 8).

“Bayrama iki gün kala anneannem ve dedemi görmek için yola çıkacağız birazdan” (Başdemir, 2020: 7).

“Gerçekten de dedemle anneannem bizi kapıda gördüğü an o kadar mutlu oluyorlardı ki anlatamam. Dedem bazen yanaklarını ısırdı, anneannem ise gülümseyerek, ‘Yapma şunu canını acıtacaksın benim lokumumun. Bayram şekerlerim onlar benim.’ derdi” (Başdemir, 2020: 9).

“Anneannem ve dedemle vakit geçirmeye doyamazdık” (Başdemir, 2020: 9).

“Mesela annem herhangi bir yiyecek mi hazırlayacak veya topluca mı olacak, bir kısmını mutlaka ‘Bunu da dedelere götürürüz.’ diye ayırırdı” (Başdemir, 2020: 10).

“Çünkü biz biraz geleneksel aileydik. Şunu demek istiyorum ki ayrı gayrı yok bizde. Babaanneme ve onunla yaşayan amcama da aynı şekilde davranırdık ve üç ev sanki tek aile gibiydik” (Başdemir, 2020: 10).

“Annem, ki ona hiç kıyamam, gün boyu yolculuk hazırlığı telaşından zaten yorulmuştu, üstüne yola çıkmadan kendi evimizi de temizledi” (Başdemir, 2020: 10).

“Nasıl özlemişim kuzularımı..’ derken beni birden ısırıverdi. Acıtacak kadar değildi, dedemin sevgi şekli buydu ve biz de halimizden memnunduk. Dedemin kollarından kurtulunca hemen dedemin elini öptük. Bu,

bizim büyüklerimize saygımızı gösteren çok güzel bir gelenek bence. Babam da buna çok önem verir ve iyi ki bu geleneği bize öğretmiş. Çünkü aile büyüklerimiz, onlara saygı duyduğumuzu anladıklarında mutlu oluyorlar ve biz de bu duruma seviniyoruz. Saygı, sadece karşımızdaki insanı değil; bizi de değerli kılıyor” (Başdemir, 2020: 16).

“Ben her zamanki o tatlı bakışımla babama baktım. Ondan bir şey istediğimde bu bakışıma hayır diyemezdi. Bir de boynuna sarılıp öptüm onu. Arkadan dedemin, ‘Bırak Gökhan, daha iftar vaktine çok var biraz oynasınlar, çocuk onlar.’ Söзleriyle babam ‘Tamam.’ dedi” (Başdemir, 2020: 17).

“Ben de abim de çocukluğumuzu yaşamak için çabalıyoruz. Büyüklerimiz de buna destek veriyor, ne mutlu bize!” (Başdemir, 2020: 18).

“Ayağı yerdeki büyük taşa takılan kardeşim öyle bir düştü ki yere, bakarken benim bile canım acıdı. Ben abiydim ve o da benim canımdı” (Başdemir, 2020: 23) .

“Dedemin iki yanına oturduk. Kendimizi kralın en yakın elemanları gibi hissediyorduk” (Başdemir, 2020: 28)

“Yemekten sonra tüm aile oturup saatlerce sohbet ettik. Dedemin ve anneannemin dizlerinin dibindeydik. Büyüyen her çınar ağacının yeşil taze yapraklarına baktığı gibi bakıyorlardı bize. Biz de mutlu oluyorduk o bakışlarla” (Başdemir, 2020: 28).

“Ailecek sohbet edip büyüklerin fikirlerini almak ve başımızdan geçenleri anlatmak ne güzel!” (Başdemir, 2020: 28).

“Büyük, mutlu bir aile olmanın huzuruyla... Hala sevgi ve saygıyı bırakmamış bir aile güveniyle...”(Başdemir, 2020: 29).

“Anneme küçük bir sitem ettim beni neden sahura kaldırmadınız, diyerek” (Başdemir, 2020: 31)

“Bayramlaşma var yarın, önce büyüklerinizin bayramını kutlayın ve ellerini öpün. Biz bayram boyu buradayız çocuklar” (Başdemir, 2020: 34).

“Abim koşarak dedemin dizine gitti, yere oturup dedemin dizlerine elini koydu.” (Başdemir, 2020: 35).

“Dedem beni de yanına çağırdı diğer dizine de ben ellerimi koydum. İkimizi de sevmeye başladı. Benim sevgim ikinize de yeter, der gibi bakıyordu bize” (Başdemir, 2020: 36)

“Mağazalardan bize bayramlık kıyafetler ve ayakkabılar alındı. Annem ve babam kendilerine kıyafet almazdı bayramda” (Başdemir, 2020: 36)

“Annem gülümseyip, ‘Bize gerek yok, zaten alıyoruz sürekli, siz en iyilerine layıksınız kuzularım.’ dedi” (Başdemir, 2020: 37)

“Biz küçükken tuhafiyeye denileni giyim eşyaları satılan dükkanlar vardı. Oralardan yılda iki kez kıyafet alırdık, iki bayram yani. Genelde annemle gider ve babamın üstüne veresiye yazdırırdık. Babam onu maaşı alınca iki üç seferde ancak öderdi” (Başdemir, 2020: 37)

“Babam başımızı okşadı” (Başdemir, 2020: 39)

“O sırada şuna emin oldum ki babamı çok seviyordum” (Başdemir, 2020: 39).

“Babamı çok seviyordum. Benim en iyi yol arkadaşlarımdan biriydi hatta listenin başıydı.” (Başdemir, 2020: 42).

“Maharetli annem ve anneannem harika bir sofraya hazırlamıştı” (Başdemir, 2020: 42).

“Ailenin arkanda olduğunu bilmek ve bunu görmek çok güzel bir duyguymuş” (Başdemir, 2020: 43).

“Dur acele etme bütün aile oturunca güzel dilekler ve sohbetle bayramlaşalım” (Başdemir, 2020: 44).

“Anneannem bir mendile sarılı halde verdi bayram harçlığımızı. Çok eski bir gelenekmiş bu. Büyükler, çocuklarına veya torunlarına bayram harçlıklarını bu şekilde verirmiş. Mendilin içinde birer tane çorap ve biraz da para vardı” (Başdemir, 2020: 44).

“Çünkü ailemiz de bizim için çok güzel bir nimetti” (Başdemir, 2020: 45).

“Bir baba için çocukları daima değerlidir” (Başdemir, 2020: 68).

“Gurur duydum çocuklarımla. Arkadaşları da onlar gibi iyi çocuklardı” (Başdemir, 2020: 69).

“Ben babamın kıymetini o gidince daha çok anladım çocuklar” (Başdemir, 2020: 71).

“Kahvaltıdan sonra buradaki birkaç akrabama bayram ziyareti için gideceğiz” (Başdemir, 2020: 73).

“Biz abimle kahvaltıdan sonra bayramlıklarımızı tekrar giymiştik ve bayram ziyaretine hazırdık” (Başdemir, 2020: 73).

“Uzun zamandır farklı şehirde olan bu akrabalarımız, bayramlarda mutlaka ‘baba evine’ gelirdi. Annem ve babam bu akrabalarımıza bizi ilk kez götürecekti” (Başdemir, 2020: 73).

“Ve iyi ki arkadaşlarımız vardı, iyi ki ailemiz vardı...” (Başdemir, 2020: 78).

Medeniyet Sevgisi

“Bayramların değerini bilmek demek, büyükleri ziyaret edip onları mutlu etmek demektir. Bayramlar tatil olarak görülmeğe başladığında biz kültürümüzü terk ediyoruz demektir” (Başdemir, 2020: 69).

Bilgisizlikle Savaş

“‘Keşkeği ben dövebilir miyim?’ dedim. Ada şaka yaptı hemen: ‘Dövmek falan çok ayıp abi.’ dedi. O da bal gibi biliyordu aslında buradaki ‘dövmek’ temel anlamda değildi” (Başdemir, 2020: 43).

“Koşul-şart cümlesi bu kuzum, içi dışı bir deriz ya bazı insanlara işte burada da onu demek istemiş annem. Mesela sen çok iyi niyetli bir çocuksun, davranışların ve gülüşün de bu iyi niyetini belli ediyor” (Başdemir, 2020: 47).

“Tabi abim anlamadı beni, ben de boşver abi, deyip yürümeye devam ettim” (Başdemir, 2020: 47).

“Kültürlüydü, çok kitap okumuştur. Çünkü sürekli okuduğu kitaplardan bahsediyordu” (Başdemir, 2020: 49).

Tabi abim ‘üzerine gitmemek’ deyimini yine mecaz anlamda düşünemedi” (Başdemir, 2020: 52).

“Beyza ‘göze girmek’ deyimini mecaz anlamda anlayamayınca Ada ona anlatıyordu bir yandan.” (Başdemir, 2020: 67)

“Ada anlatırken, ‘Ben de geçtim o yollardan.’ dedim. Beyza, ‘Ben anlamadım, nasıl yollar?’ dedi. Ada ona deyim anlamını anlatırken ben de Sina ve diğer çocuklarla sohbet ettim” (Başdemir, 2020: 69).

“Varlık derken?” diye Sina araya girdi, ben devam ettim: ‘Sadece insan için düşünmeyin. Eğitim, kitaplar, eviniz, anne-babanız, kardeşiniz... Mesela kitapların değerini nasıl biliriz?’ Ada cevapladı hemen: ‘Onları güzelce okuyarak değil mi baba?’” (Başdemir, 2020: 70).

Taassup ve Batıl İnançlarla Mücadele

“Anneannem, arabamız hareket ettiğinde yere su döktü. ‘Bunu neden yapıyor ki baba?’ dedim” (Başdemir, 2020: 78).

“‘Köklü yani eski bir gelenek bu. Giden yolcuların ardından su dökülürmüş ki suyun kurumması gibi çabuk geri gelsinler diye.’ Ada söze karıştı: ‘İnşallah anneciğim. İnşallah çabuk döneriz’” (Başdemir, 2020: 78).

Yanlış Batılhlaşma ile Savaş

Bu değere ve örneğine kitapta rastlanmamıştır.

Ahlak ve İdeal

Bu değere ve örneğine kitapta rastlanmamıştır.

Evlilik Hayatı

Bu değere ve örneğine kitapta rastlanmamıştır.

Yurt ve Millet Sevgisi

Bu değere ve örneğine kitapta rastlanmamıştır.

Din ve Tanrı Duygusu

“Ramazan ayında olduğumuz için babam ve annem oruç tutuyordu. Ben ve kardeşimde çok yoğun olmadığımız sakın günlerimizde oruç tutmayı denemiştik ama laf aramızda ben birkaç kez dayanamayıp su içmişim. Annem, ‘Siz küçüksünüz, tutmanız zorunlu değil.’ dese de her yıl birkaç kez tam oruç tuttuğum olurdu” (Başdemir, 2020: 12).

“Dedem ise ‘Siz tekne orucu tutuyorsunuz.’ derdi. Onların şehrinde çocukların tuttuğu yarım oruç gibi bir anlamı varmış bu kavramın” (Başdemir, 2020: 12).

“İftara üç saatten fazla vardı” (Başdemir, 2020: 19).

“İftara bir saatten az kaldığını fark ettik” (Başdemir, 2020: 25).

“Tamam biz oruç tutmamıştık ama büyüklerimiz için iftar sofrası önemliydi. ‘Aslında orada yemekler değil bir aile olmak önemli.’ derdi babam ki buna başlarda pek anlam veremiyordum” (Başdemir, 2020: 25).

“Ramazan bereketli aydır” (Başdemir, 2020: 27).

“Abi bu koku bereket kokusu mu?” (Başdemir, 2020: 27).

“İftar sofrası çoktan kurulmuş, sanki bizi bekliyorlardı” (Başdemir, 2020: 28)

“Ben bugün üç saat oruç tuttum” (Başdemir, 2020: 28).

“Harika! Her gün daha da ilerletirsin inşallah” (Başdemir, 2020: 28).

“Yarın oruç süremi uzatacağım. Hem bayram için panayır alanını erken kurmuşlar” (Başdemir, 2020: 29).

“Bugün dünden daha uzun süre oruç tutacağım. Gün gelecek sahurdan iftara kadar oruçlu olacağım” (Başdemir, 2020: 32).

“Herkes evde bir köşede sıcak havanın verdiği mayışma duygusu ile iftar saatini bekliyordu” (Başdemir, 2020: 35).

“Dedem onun başını okşarken ‘Bugün tam beş saat oruç tuttum dedeciğim.’ dedi” (Başdemir, 2020: 36).

“Boş durmadım araya girdim: ‘Ee ben de hep senin yanındaydım ve ben de beş saat oruç tutmuş oldum.’ dedim” (Başdemir, 2020: 36).

“Sonrasında saate baktı ve iftar saatinin yaklaştığını söyleyip hep beraber bu yılki son iftar sofrasına oturmak için hareketlendik” (Başdemir, 2020: 39).

“Haydi sen de abdest al da çıkalım.” (Başdemir, 2020: 41).

“Tabii ki bayram namazın.” (Başdemir, 2020: 41)

“Ben de namaza geleyim dedeciğim” (Başdemir, 2020: 41).

“Haydi o zaman babanın ardından abdest al da üç nesil bir arada namaz kılalım” (Başdemir, 2020: 41).

“Bayram namazı benim hep karıştırdığım karışık bir namazdı. Okulda din kültürü öğretmenimiz de çok anlattı ama hep karıştırıyordum” (Başdemir, 2020: 41).

“Bayram namazını hiç şaşırmadan kıldım” (Başdemir, 2020: 42).

“Camiden çıkarken bayram namazını ilk kez hiç şaşırmadan kılmanın verdiği gurur ve sevinç vardı yüzümde” (Başdemir, 2020: 42)

“Tüm aile bize baktı hep bir ağızdan bir ‘maşallah’ dediler” (Başdemir, 2020: 44).

“Konuşurken akşam ezanı okundu. ‘Haydi bakalım çocuklar, aileleriniz merak eder, ezan da okundu. Yarın bayramın son günü. Son ziyaretler yapılır, aile ile son kez bir arada olunur.’” (Başdemir, 2020: 72).

“Bugün bayram arifesi” (Başdemir, 2020: 31).

3. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmaya kaynaklık eden ve incelenen iki kitaba yönelik cümleler incelendiğinde “Yol Arkadaşım” kitabındaki cümleler içerisinde en fazla yer verilen eğitim değeri belirlenen 16 örnek cümle ile “Aşırı

Kıskançlıktan Kaçınma”dır. Bu eğitim değerini belirlenen 14 örnek cümle ile “İnsan Sevgisi” izlemektedir. Yol Arkadaşım kitabında hiç yer verilmeyen eğitim değerleri “Namus ve Şeref”, “Hürriyet ve Adalet Sevgisi” ve “Taassup ve Batıl İnançlarla Mücadele”dir. “Yol Arkadaşım Bayram Şekeri” kitabındaki cümleler içerisinde en fazla yer verilen eğitim değeri belirlenen 34 örnek cümle ile “Aile Sevgisi”dir. Bu eğitim değerini belirlenen 25 örnek cümle ile “Din ve Tanrı Duygusu” izlemektedir. Yol Arkadaşım Bayram Şekeri kitabında hiç yer verilmeyen eğitim değerleri “YanlıŞ Batılılaşma ile Savaş”, “Ahlak ve İdeal”, “Evlilik Hayatı” ve “Yurt ve Millet Sevgisi”dir.

“Yol Arkadaşım” ve “Yol Arkadaşım Bayram Şekeri” kitaplarında yer verilen eğitim değerleri incelendiğinde kitapların her ikisinin de aile sevgisi, din ve tanrı duygusu, insan sevgisi, aşırı kıskançlıktan kaçınma değerlerini okuyucuya aktarabilmesi bakımından bünyesinde örnek cümleleri barındırdığı sonucuna varılmıştır. İki kardeşin hayatından izler taşıyan ve okuyucuyu eğitim değerleri kapsamında etkilemeyi amaçlayan kitapların her ikisinin de okunması önerilmektedir. Değerler eğitimi üzerine çalışan araştırmacıların bu iki kitaptan faydalanabilmeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akıncı, B. (2019). “Değerler Eğitimi Açısından Aytül Akal’ın Çocuk Romanlarının İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Aydın M. Z. (2010). “Okulda Değerler Eğitimi”, Eğitime Bakış Dergisi, 18, 16-19.

Başdemir, H. (2020). “Yol Arkadaşım”, Sinada Yayınevi, Afyon.

Başdemir, H. (2020). “Yol Arkadaşım Bayram Şekeri” Sinada Yayınevi, Afyon.

Gözler, A.; Haskuş, A.; Ayhan, B.; Karşlı, E. & Akın, Z. (2020). “Değerler Eğitimi Kapsamında Hazırlanan Bilimsel Çalışmaların Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (1): 224-241.

Kavcar, C. (201). “Edebiyat ve Eğitim”, Anı Yayıncılık, Ankara.

Şimşek, T. (2016). “Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı”, Grafiker Yayınları, Ankara.

Türk, İ. (2009). “Değerler Eğitiminde Saygı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2012). “Değerler Eğitimi”, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Yaldız, H. T. (2006). “Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2015_02/09093609_degerleregiti_mi.pdf

<https://sozluk.gov.tr/>